

Nr 3

Av herrar **Ernulf** och **Nyman**, angående de propedeutiska kurserna vid samhälls- och rättsvetenskapliga fakulteter.

Antalet universitetsstudierande har kraftigt ökat och tidigare än beräknat överskridit det s. k. ramantalet. Också vad gäller fördelningen på de studerande på skilda utbildningsvägar har utvecklingen blivit en annan än den avsedda. Trängseln blir allt större, i synnerhet vid icke spärrade studievägar. Särskilt kraftigt har tillströmningen till de samhällsvetenskapliga fakulteterna ökat. Samma sak gäller, om ej i lika stor utsträckning, de humanistiska och juridiska fakulteterna.

De yrkesverksamma samhällsvetarna räknas i dag till ca 4 000. Samtidigt utbildar sig nära 25 000. Arbetsmarknaden blir därför allt kärvare för de studerande vid de samhällsvetenskapliga och humanistiska fakulteterna. 20 000 av en årskull på 120 000 söker sig till sådan utbildning.

Den samhällstekniska prognos som presenterades 1964 pekade på att det i början av 1970-talet skulle behövas 350 samhällsvetare per år. Även om endast hälften av dem som nu går under utbildning eller skall gå samhällsvetarlinjerna tar examen, så blir det ändå 3 000—4 000 årligen som behöver arbete.

Samhällets ansvar för de akademiska studerandena och deras utnyttjande i samhället på adekvata arbetsuppgifter liksom de mycket stora kostnaderna för den akademiska utbildningen gör att åtgärder kan bli nödvändiga i en snar framtid för att vända strömmen från vissa studiebanor till andra som mer motsvarar samhällets behov av sådan utbildad arbetskraft. Detta förutsätter emellertid en bättre planering och ett säkrare prognosinstitut än vi tydligen f. n. äger.

Frågan om hur bestämmelserna rörande intagningen till universitet och högskolor skall utformas efter reformeringen av de gymnasiala skolformerna utreds av den 1965 tillsatta *kompetensutredningen*. I direktiven för utredningens arbete angavs som en av grundförutsättningarna att intagningsbestämmelserna i första hand skulle grundas på slutbetygen från skolan; någon övergång till inträdesprov av det slag som prövar de i dessa betyg dokumenterade kunskaperna fick uttryckligen inte komma i fråga. I förslaget till ny — provisorisk — behörighetskungörelse (Stencil E 1966: 13) har detta krav beaktats av kompetensutredningen, som uttalat att alla allmänna och särskilda behörighetsvillkor för tillträde till akademisk utbildning bör uttryckas i ämnen och kurser enligt gymnasiets läroplan och att kunskaper och färdigheter i dessa ämnen och kurser skall prövas enbart inom gymnasiet.

I syfte att minska möjligheterna för de studerande vid universitet och högskolor att förlänga studietiderna utöver vad som kunde anses skäligen förordade 1963 års

universitets- och högskolekommitté i sitt betänkande med förslag till utbyggnad av universitetsorganisationen (SOU 1965: 11) en skärpning av gällande regler för deltagande i undervisning och tentamina vid de filosofiska fakulteterna. De av kommittén diskuterade alternativen gällde dock närmast möjligheterna att begränsa studietiden sedan studierna väl påbörjats och inte något spärrsystem vid universitetets portar. Något sådant förordades inte heller av departementschefen i den på grundval av utredningsförslaget avgivna propositionen nr 141 till 1965 års riksdag. Riksdagen för sin del (statsutskottets utlåtande nr 173/65) underströk det angelägna i att effektiviteten i utbildningssystemet ökades. Alternativet till de i propositionen redovisade åtgärderna om fasta studiegångar och skärpta regler för rätten att bedriva studier — att spärra tillträdet till i första hand de filosofiska fakulteterna — ansågs alltför drastiskt och borde inte vidtas.

I avvaktan på Kungl. Maj:ts ställningstagande till universitetskanslersämbetets kommande förslag rörande en fastare organisation av utbildningen vid filosofisk fakultet har Kungl. Maj:t utfärdat anvisningar innebärande att *studerande som underkänts fyra gånger i ett ämne i princip skall utestängas från vidare studier i ämnet*.

Det är mycket som talar för att det i längden icke går att vid de fria fakulteterna underlåta att vidtaga ytterligare åtgärder som minskar antalet elever. Detta gäller även om, såsom vi hoppas, ett postgymnasialt, icke akademiskt utbildningsväsende utvecklas.

En lösning vi vill peka på är att införa en mellanexamen av den typ som tidigare fanns inom den juridiska fakulteten. Diskuteras kan också allmänt införande av propedeutiska kurser. Samtidigt som dessa kurser inriktas på att vara en introduktion till ämnet som skall studeras, kan de tjäna som ett urvalsinstrument. Dessa båda funktioner kan sägas i viss mån fyllas av den propedeutiska kurs, som sedan länge inleder de juridiska studierna. Under senare år har denna kurs också anordnats för dem som avser att läsa samhällsvetenskapliga ämnen.

Vi ifrågasätter om inte motsvarande propedeutiska kurser borde inleda studierna även i ämnen där så inte är fallet. Godkänt prov efter kursen bör därvid vara ett villkor för fortsatta studier i ämnet. För dem som avvisas från fortsatta studier i ämnet bör kursen kunna utgöra ett värdefullt studium även för andra ämnen av teoretisk eller praktisk art i en mellanexamen eller i en utbildning av postgymnasialt icke akademiskt slag. Därigenom skulle även uppnås den ökade flexibilitet mellan fakulteterna och mellan dem och praktiska ämnen, vilket i olika sammanhang framförts som önskvärt. För dem som fortsätter i ämnet blir den propedeutiska kursen även en viss garanti för att förkunskaperna hos de studerande blir jämnare, något som kan visa sig vara nödvändigt då alla gymnasieformer berättigar till akademiska studier samt vuxenstuderande utan gymnasieexamen exentuellt får tillträde till akademiska studier.

Med hänvisning till vad ovan anförts anhålles,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att UKÄ utreder förutsättningarna för att utvidga de propedeutiska kur-

serna vid de samhälls- och rättsvetenskapliga fakulteterna som ett medel jämväl att reglera tillströmningen med hänsyn till arbetsmarknadens krav samtidigt som kurserna får den inriktning och det innehåll som anförts i motionen.

Stockholm den 14 januari 1969

Gudmund Ernulf (fp)

Sven Nyman (fp)
